

Cover Page

Universiteit Leiden

The handle <http://hdl.handle.net/1887/68235> holds various files of this Leiden University dissertation.

Author: Tinbergen, B.E.

Title: The 'cello' in the Low Countries : the instrument and its practical use in the 17th and 18th centuries

Issue Date: 2018-06-13

Samenvatting

Als barokcellist ben ik van nature geïnteresseerd in hoe instrumenten er in de Barok uit zagen, hoe ze toen bespeeld werden, wat voor muziek er voor cello (solo) gecomponeerd werd en hoe deze muziek uitgevoerd moet worden. Als Nederlandse barokcellist ben ik daarnaast bijzonder geïnteresseerd hoe de situatie in de Lage Landen was in de periode van ongeveer 1600 tot 1800.

Ik heb een groot aantal naslagwerken over de cello bestudeerd, en ongeacht de taal waarin ze geschreven zijn, geven ze amper informatie over de geschiedenis van de cello in de Lage Landen. De geschiedschrijving heeft zich wat de cello betreft toegespitst tot in eerste instantie Italië en in mindere mate tot andere Europese landen zoals Frankrijk en Duitsland.

Wat echter opviel is dat de naslagwerken vaak wel uitgebreid gebruik maken van schilderijen en andere afbeeldingen van cello's afkomstig uit voornamelijk de Noordelijke Nederlanden. Als er zoveel kunstwerken gemaakt zijn, dan kan het toch niet zo zijn dat de cello, in de periode waarin die kunstwerken gemaakt zijn, niet ook gebruikt werd in de Nederlanden.

Omdat de genoemde naslagwerken hier geen antwoord op gaven, heb ik dit promotieonderzoek gedaan, waarbij de onderzoeksvraag was:

Wat was de naam, de verschijningsvorm, de ontwikkeling en de techniek van de cello in de Lage Landen tussen 1600 en 1800 en wat voor muziek is ervoor gecomponeerd?

Deze vraag is opgedeeld in vier subvragen die elk één hoofdstuk beslaan.

In Hoofdstuk 1 heb ik mij verdiept in de vraag of er in geschreven bronnen informatie te vinden is over de naam van de cello en wat er eventueel nog aan aanvullende informatie over stemming van snaren en techniek in te vinden is.

Hoofdstuk 2 is gebaseerd op een onderzoekscorpus van meer dan 850 17^e- en 18^e-eeuwse afbeeldingen van cello's en cellisten (gereproduceerd in Boek 2a en 2b van deze dissertatie). Er is gekeken naar kenmerken van de cello (grootte, krul, schouders, klankgaten, fretten, materiaal en aantal snaren & kleur van haren van de stok) en naar hoe het instrument bespeeld werd (hoe ondersteund, handhouding aan de stok & handhouding van de linkerhand). De database met alle resultaten is gereproduceerd in Boek 3. Daarnaast is er een case-study toegevoegd over Franse instructietekeningen voor een cellomethode. De hierop afgebeelde techniek is vergeleken met die op de Nederlandse afbeeldingen om te bepalen hoe realistisch deze laatste afbeeldingen zijn.

In Hoofdstuk 3 is er gekeken naar de instrumenten die nu nog in musea and particuliere collecties aanwezig zijn en of de kenmerken van deze instrumenten terug te vinden zijn in de afbeeldingen uit Hoofdstuk 2.

Hoofdstuk 4 is onderverdeeld in twee Sub-hoofdstukken over respectievelijk muziek uit de 17^e eeuw en muziek uit de 18^e eeuw. Gebruikmakend van onder andere de resultaten uit Hoofdstuk 1 is er voor de muziek uit de 17^e eeuw onderzocht of de naam van het instrument, zoals genoemd in de muziek, uitsluitend kan geven op welk instrument de baspartij gespeeld zou moeten worden.

Wat betreft de 18^e-eeuwse muziek is voornamelijk een beschrijving gegeven van de verschillende bundels met sonates voor cello solo met basso continuo of voor 2 cello's. Naar de componist Alexis Magito is uitgebreid onderzoek gedaan, aangezien over hem tot nu toe amper iets bekend was. De resultaten van dit onderzoek worden behandeld in een case-study.

De naam 'cello' is een algemene term die ten onrechte voor de gehele periode van mijn proefschrift gebruikt wordt. Daarom heb ik in de titel het woord cello tussen aanhalingstekens geplaatst. De meest correcte term zou zijn: *8' bas instrument van de vioolfamilie*. Aangezien dit een te lange omschrijving is om telkens te gebruiken heb ik ervoor gekozen om, als er in algemene termen over het instrument gesproken wordt, het 17^e-eeuwse instrument *basviool* te noemen en het 18^e-eeuwse instrument *cello*.

Als algemene conclusie kan gesteld worden dat de cello in de Nederlanden in de 17^e en 18^e eeuw veel meer gebruikt werd dan de 20^e-eeuwse literatuur ons wil doen geloven. Er werden in de Nederlanden instrumenten gebouwd, er werden zeer vele afbeeldingen geproduceerd en er is ook een omvangrijke collectie met muziek voor cello (als continuo-instrument (eventueel obligato) of als solo-instrument) gecomponeerd.

De meest verrassende uitkomst was wel dat er, in tegenstelling tot wat tot nu toe werd aangenomen, heel veel met een onderhandse streektechniek gespeeld werd. Daarnaast heb ik veel informatie kunnen vinden over de componist, cellist en graveur Alexis Magito en was het mogelijk zijn sonates beter te dateren dan tot nu mogelijk was.

Het is van groot belang voor (barok)cellisten kennis te nemen van de resultaten van dit onderzoek. Het laat zien dat ook in de Lage Landen de cello wijdverbreid was en dat er vele verschijningsvormen en speelwijzen waren.